

Heðin Brú

Bolli í Grágerði

Navn: _____

Heðin Brú:

Bolli í Grágerði

Henda søgan er um ein faðir- og móðurleysing.

Meðan móðirin sat búgvín at hvíla við honum, komu deyðsboðini av faðrinura, hann gekk burtur á útróðri. Har sat konan eftir á berum steinum, átti einki uttan veggjakroyssuna, ið hekk uppi yvir henni — og so hetta vanlukkudýrið, hon gekk við.

Eina viku seinri fell konan í gólv og fekk ein son. Ljós móðirin fýsti illa, tá ið hann kom: „Hetta!“ helt hon, „tað er ikki stíðil í hesum, heldur enn eg veit ikki hvat.“ „Tað r-an gera tað sama, hvussu hatta er,“ svarar móðirin málveik aftur, „verðin er neyðardýrunum trong, ið hvussu so er.“ Men tá ið hann kom á bróstið, segg hann sum ein igil² og fór at trívast.

Ein dagin prestur var, bað móðirin bera sær sonin oman í kirkju; so var hann tá kristið fólk, hvat ið síðani spurdist burtur úr hor-um. Tá fekk hann navnið Bolli.

Men móðirin fekk ov lítið fyrri munnin, tað var so skjótt, sonurin seig holdini av henni. Mótíð viknaði, lívsmegin fjaraði so tungliga burtur, og tað var ikki leingi, til hon blakaði sonin í fangið á ommuni og doyði.

Ommann var ein gamal giktarrunnur³, sum einki kundi gera uttan at gráta. Og so fór hon av húsunum at gráta um sín ringa stand, um tann gudseinglin Bolla, sum lá heima eftir faðir- og

móðurleysur. Fólk andaði⁴ at henni og læt hana ikki fara tómhenta. Tá ið Bolli var so mikið birgur, at hann orkaði at stetla undir liðini á henni, tók hon hann við út á sínar biddaraferðir og lærði hann á sín egna undarliga hátt at stríða sær fyrri føðini. Best sum tey komu inn í eitt hús og høvdu sett seg niður, skar Bolli útúr at gráta. „Nú mítt vælsignaða faðir- og móðurleysa barn, hví grætur tú so sáran?“ táraði ommann. „Tí“ — kundi hetta svara aftur — „eg eigi onga gamatál,“ ella „eg eigi einki gásakrov“, ella „ongan ullarlagd.“ Øllum sovorðnum, sum tey høvdu fyrri neyðini, dugdi hann at gráta eftir. Fólk smúlkaði við, men tókti synd í teimum og læt tey ikki vera sør.

Men tá ið tey gingu um túnini, vóru óvitarnir í hølunum á teimum og hermdu. Gamla peiggjaði eftir teimum við stavinum í sínum maktarloysi og segði við Bolla: „Ei skulu teir sleppa at ganga so, tá ið tú verður stórur, tá skal tú lóna teimum.“ Tá svaraði hetta lítla: „Omma, eg dugi at steina.“ „Dugir tú vælsignaður, so gev á grúkarnar⁵ á teimum.“ Eftir hetta gekk Bolli altíð til reiðar at steina, og sum tíðin leið, vórðu tað fleiri og fleiri av teim menniskjum, tey hittu úti, sum Bolli fann áneyði til at steina. Men tað var ikki altíð, hann tordi. Tá styrkti ommann hann so væl: „Tú mun-

ar teimum tað aftur umstøðir“, segði hon, „tú mennist í hvørjum.“

Men so ein morgunin, ommann skuldi upp, fekk hon ikki beinini undir seg og mátti verða liggjandi. Tá sendi hon boð eftir einum bónda: „Tú tekur Bolla heim við tær, tú fær onkra nyttu burtur úr honum.“ Og so doyði ommann.

Bolli vaks upp í bóndans garði og hevði frítt at koma til bóndans borð. Hann lærði at gera lít og ganga millum manna. Men líka frá fyrsta degi sá hann, at tað batti ikki at øva sær móti bóndans børnum, tí tey klagadu fyrri faðir og móður, og sum hann vaks, dugdi hann at síggja, at hann var undir øðrum dómi enn tey, hann sá, hann var ikki bóndans barn. Gev á grúkarnar á teimum, segði ommann. Men nú mátti steiningin býfast um við okkurt annað, og tað mátti gerast væl. Tað dugdi ikki at lata bóndans børn finna pisuna deyða við einum seymi í nakk-anum, tí hvør hevði sett seymin? Betri var at halda um bringuna á teimum eina løtu og so leggja tær aftur. Og gjørdist einki so bráðliga, fór tað at biða. „Tú munar teimum tað aftur seinri, tá ið tú mennist betur“, segði ommann.

So ein dagin sigur Bolli bóndanum farvæl og strýkur av garði, út at fiska. Men Bolli var ikki so leiðis fyrri, at hann kundi strúka ta farnu tíðina av sær og siga: „So, nú byrji eg mítt egna

mannalív, friur og frælsur sum hini.“ Nei, hann var mestsum alsamt í bóndans garði, menniskjunir vóru bóndans børn; tey áttu alt sum var, tey kendu seg meir enn hann, tey skúgvaðu og skotraðu hann, altíð tá ið tað bar teimum til. Tí hugdi hann ikki upp, hann fór, tí var hann svinnur og orðalítil, tí var hann ein ódámligur maður í hvørsmans eygum.

Longu fyrsta dagin stúrsaði manningin við handa undarliga mann, ið komin var umborð. „Kennir tú handa mannin? — Hvát man hatta vera fyrri ein maður? — Ein óluksáligur skriðuskortur⁶ at síggja“, tosa teir sínámillum. So fer ein og býður honum til tals. Bolli roynir at svara sum minst, og tá ið hann sigur okkurt, lær hann at tí, tá ið hann hevur sagt tað. Maðurin fer undarliga við frá honum og sigur við hinar: „Hatta er ein býttur fani, hann lær meg út við háð, eg komi at tosa við hann.“

Eftir við lúningina stendur Bolli sjúkur í huga. Hann hevði svarað sum best, men helt seg kortini hava svarað býtt, og læði tí at sær sjálvum, vildi verja seg við at læa, áðrenn teir læðu.

Her varð hann so standandi einsamallur í langa tíð, meðan hann sá allar hinar halda eitt rundan um hann. Teir lótu hann í frið, tí teir hildu hann vera ein mannvarg,⁷ sum leyp á og

gjörði seg skaðiligan, um teir elvdu honum til illstöðu. Men so ein dagin, teir lógu í havn, og brennivín var um hendur, fóru teir at smápurra³ hann. Tá sóu teir, hann leyp ekki á, hann veik og dugði ekki at purra aftur. Men teir finga sinni í hann, og so læðu teir og hildu vera stuttligt.

Hetta undraði ekki Bolla, hann kenði bóndans börn. Men nú var hann vaksin, tey skuldu fánan heldur traðka oman á sér. Fyrsta dagin teir kastaðu aftur, misti hann, ið byrjaði at arga Bolla, loddíð. „Tú skuldi betur hildið kjaft og ekki reitað Bolla,“ segði manningin. „Hann er gandakallur.“ Hetta sögdu teir, so Bolli hoyrði. Og hetta var ekki tað einasta, ið hendi teir, ið vóru grammir at arga Bolla. Tað gratt næstan ekki, at teir finga lönina, gjördu teir honum nakað. Men tað vardi ekki leingi, so kundi Bolli ekki bert halda seg til at vinna teimum neisir í dulдум, hann fór eisini at hvesa av tonnum. Ikki við bert at deila, men við at bannast, lýsa so grovliga ilt yvir teir, at teir skuldu øtast og lata vera at arga. Men teir øtaðust ekki, og so var Bolli ein skemdargestur, áðrenn túrurin var úti.

Ein dagin hevði skiparin argað Bolla. Tá deildi hann ekki, men hann lovaði innantanna, at hetta skuldi hann angra, og so tók hann og løstaði stórskeytið inni í benslingini,² so tað slitnaði í fyrsta óveðri, sum kom afaná, og

bummurin brotnaði. Menn hildu hetta vera so løgið, og tá ið teir hugdu betur eftir, sóu teir, at knívur hevði verið á skeytinum. Bolli varð lagdur undir tað, og so varð hann avkoyrdur, teir róðu hann bert inn á eina óbygda strond og kastaðu hann upp á land eitt stað, har hann kundi klíva upp á slætt.

Bolli fær sær klædnaposan á bakið og fer til gongu til næstu bygd. Fyrsta hús, hann kemur til, er hjá Jákupi í Grágerði. Jákup stendur í túninum, tá ið hann kemur omanefir. Teir koma í tos, og hann býður Bolla inn á gólvið at fáa sær ein munn av heitum, forvitin eftir at vita, hvat hetta er fyri ein maður.

Tey vóru bert trí fólki í húsinum, maður, kona og ein dóttir. Tær eru fróar yvir at fáa henda fremmanda mannin inn og fara at stákast við kaffi. Tey tosa, smáspyrja, og fáa at vita, at hann eitur Bolli, hvaðan hann er, og at ein trolari hevur sett hann á land norður á oyggi, hann hevði verið flekjari umborð, nú var trolarin farin niður og skuldi koma aftur og taka hann um nakrar dagar.

Tað rann so saman millum Grágerðisfólkini og hann, at tey gjördu av, at hann skuldi verða verandi har, til trolarin kom aftur.

Tað fór beinanvegin sum rótasúpan um

bygdina, at tað var komin ein fremmandur drongur at búgva hjá Jákupi. „Tak nú Grágerðis Elsupuna, nú hevur hon fingið fríggjara“. — „Nei, tað trúgvi eg ekki, fyrr enn tað er hent, at hann tekur hana“. — „Tað vil Jákupi til at fáa eina sovorðna hjálp nú mitt í torvnaðinum“.¹⁰ Soleiðis tosaðu tey í bygdini. Konufólkini gjördu sær sneisaðrindi niðan í Grágerði. „Tit høvdu mestur lænt mær hesputræið eina løtu.“ — „Gott í tygum Jákup at leggið mær upp undir hesar tufurnar.“ „Ikki hava tit eitt dust av te at læna mær?“ Soleiðis ljóðaði. Og so stóðu tær stillar á gátini eina løtu og gløddu at Bolla, áðrenn tær fóru oman aftur í bygdina fullar av tíðindum. „Nei, handa vakra dreingin fær Elsupa ekki, uttan at hann er gandaður,“ sögdu tær.

Jákup gekk og tók sær av løttum, fekk sær til vana at ganga og tveita við einum stavputti í hondini um bygdina og sita hús úr húsi og rósa Bolla, so raskur hann var at arbeiða. „Ein harmur, hann fer so skjótt avstað aftur,“ gramdi Jákup seg.

Men Bolli fór ekki. Kvøldið fyri, hann hevði sagt, trolarin skuldi koma, kom hann heim av torvskurði og fór til songar. Dagin eftir lá hann sjúkur.

„Skal eg ekki fara og siga trolaranum, at tú

kann ekki koma?“ spyr Jákup.

Nei, tað var ikki neyðugt, segði Bolli. „Tí eg segði við teir, at var eg ikki á klettinum, tá ið teir komu, skuldu teir ikki vænta meg.“

„Ája, ája,“ segði Jákup.

Summarið liður útefir. So ein dagin varnast ein kona niðri í bygdini, at Grágerðis Elsupan hevur fingið so ringt dæmi nú í seinastuni og er farin at síggja so illa út. Henda konan tosar við hinar konurnar um tað, og tær einast um, at Elsupa er upp á vegin. „Skamm og last í hana, hevur hon fingið lokkað hann upp í seg, at hann skuldi vera so býttur at lata hatta forføra seg.“ „Ikki eiti á hjá Jákupinum,“ heldur ein onnur, „ongantið hevur hann tímað at rætt hond frá síðu, nú kann hann rættiligani seta seg inni at halda tvørtur um tekannuna burturav.“

Tá halda aðrar fyri: „Ikki hugsa vit, tað er nakar fongur í Bolla. Ein drongur, ið kemur til fals við hasari tituni,¹¹ kann ikki vera nógv verdur. Og so hevur hann ikki uppsikt sum fólk, situr altíð og bilgist framyvir. Tað fer so mangt rekavætti um landið, vit taka ikki fyri, at hann er eitt.“ Tá sóu hinar eisini, at Bolli var eitt rekavætti. „Neyðar hon, ið er komin soleiðis avstað við honum.“

Um heystið, tá ið fiskaramir koma aftur, fáa

teir tey tíðindini, at har er komin ein fremmandur drongur, sum eitur Bolli og skal giftast við Grágerðis Elsupu. Tá fer ein at læsa: „Er Bolli her?“

„Ja, kennir tú Bolla?“

„Táð skuldi eg drúgvast. Vit hava verið saman umborð.“ So segði hann alt, hann visti um Bolla og legði eitt sindur afturat. Tá kcm lív í tosið rættiligani: „Vorðin versonur er hjá Jákupi at ganga og reypa av,“ søgdu konurnar, „eitt avkoyrt tjóvsignað.“ Genturnar tyrptust saman og smágnisaðu: „Nei, tað var vist,“ legði hvør undir aðra, „ongantíð legði eg nakað í hann.“ „Jú,“ helt ein, „latum okkum heldur siga, sum er: Vit vóru allar burtur í honum.“ Og so gnisaðu tær aftur og vóru fegnar, tí var tað, sum Ólvar segði, so hevði Elsupa ongan fong gjørt.

Ein dagin kemur Bolli gjøgnum bygdina við torvi. Tá kemur Ólvar og nakrir aðrir ímóti honum. „Góðan dagin, Bolli,“ sigur Ólvar, „tú her?“

„Góðan dagin,“ svarar Bolli og støðgar ikki á.

„Tú, Bolli,“ rópar Ólvar, „hygg her.“ Bolli støðgar og vendir sær á. Tá tekur Ólvar knívin og kurar niður fyri seg. Bolli skilti, at hetta skuldi vera hann, ið kutaði stórskeytið, hann

ripar leypin av sær og brennir eftir hinum, men fekk hann ikki, tað var so mikið ímillum teir. Tá ið hann skuldi undir aftur byrðina, var leypurin í knasi. Tá stórlæðu hinir uttan um hann: „Oho, Bolli, nú brotnaði bummurin.“ So fóru teir sín veg. Eftir við sínum brotna leypi stóð Bolli skelvandi av sinni, myrkur í andliti av hevndarhuga.

So fóru aftur hesi tíðindi um bygdina, at Ólvar hevði argað Bolla, so hann hevði brotið leypin. Hetta var stuttligt, helt fólk, og teir ungu fóru so smátt at flokka seg saman og ganga Bolla í møti, altíð tá ið teir kundu, tað fekst kanska ein stuttileiki burtur úr honum.

Bolli sigur einki inni í Grágerði um sína vanlagnu í bygdini, men tey fáa at vita tað kortini, fingi eisini sjálv so smátt at kenna tað, mest Jákup, sum altíð gekk og strætaði¹² um bygdina. Fólk segði ikki stórt, men tey sœu tað á teimum, varnaðust tað í øllum føri. Tað var so skjótt, Grágerðisfólkini løgðust inni og komu ikki um menniskjans gátt. Men tað gekk ikki av í stillum; tey kappaðust innanhýsis um at lýsa víggj¹³ yvir bygdarfólkið, eyknevna og sverta tey.

Eitt kvøldið fara Jákup og Bolli oman gjøgnum bygdina, skulu út at dyrgja. Tá ið teir koma undir neystini, er ein riðil av ungum monnum

har. Tað er alt í einum, at ein setir hendurnar fyri munnin og ýlir. Tað skal vera trolarin, ið er komin aftur eftir Bolla. Teir støðga ikki á, men Bolli kveitir so mikið, at hann sær, tað aftur enn er Ólvar, ið argar.

Tá ið teir koma frá landi, heldur Jákup fyri: „Táð er ein illavorðin ungdomur, ið nú veksur upp í bygdini. Tað skal eg tala upp á pápar teirra, at tað er ikki við teirra vilja, teir ganga so skaftir. Ei var tað, tá ið vit vóru ungir, at ganga og gera seg inn á sakarlest fólk. Tá var tað ein tortur,¹⁴ nú tykist tað vera ein rós.“ Bolli ønti ikki. Tú lønar teimum tað aftur umsíðir, sat hann og jótraði innantanna.

So ein dagin varð lýst fyri Elsupu og Bolla, og eitt sindur seinri fóru tey út til prest og giftu seg. Tá var brúðurin heilt tungføt, og tað var ikki leingi, so græt í Grágerði; har kom ein sonur.

Ein dagin, meðan Elsupa lá á song, komu boð av einum posa, tey áttu niðri á Støð, hann var komin í Smirlí. Bolli fer oman. Hann finnur posan. Sendari stendur á spjaldrinum. Tað er bóndin, fosturfaðirin, ið hevur sent hann. Vakurt av honum, hugsar Bolli, at hava sent okkum okkurt lítið av heystinum, hann fœlir, at tað er ein kroppur ella okkurt sovorðið í pos-

anum. So fær hann sær hetta upp á ryggin og fer til gongu heim. Tá ið hann kemur niðan undir húsini, kemur ein eldri maður aftan á hann, rópar og biður biða sær: „Tveit hatta frá tær, stakkalur, og ber ikki niðan. Teir hava gjørt tær skálkheit.“ Bolli dvørlur eitt sindur á, so leggur hann av sær og loysir kjaffbandið av. Tá kemur ein sjortikin tók úr posanum. Men tá fleyg øði í Bolla, hann rykti knívin úr slíðrunum og brendi oman aftur, nú skuldi onkur týna. Men tá ið hann kom oman, var ikki eitt menniskja at síggja. So fór hann niðan aftur, men ikki vildi hann fara inn, so uppøstur, sum hann var, fór niðan um bøgardarnar og setti seg. Tá var dagsett, so eingin sá hann. Tá ið hann sissaðist eitt sindur, fór hann at gráta og legði seg at biðja til Gud eina undarlíga rædda og avlagaða bøn um hjálp, um hjálp til hevnd. Hann aftraði seg fyri at biðja soleiðis, men herdi seg í huga, hevði hendurnar á loft og gjørði tað. Tá var tað mestsum omman kom til hansara, líka trølslig og myrk, sum hon hevði gingið her, og segði við hann: „Hevn meg og hevnt teg; lat tey ikki traðka oman á okkum!“

Bolli reisir seg upp og fer oman um aftur garðin og oman at húsunum hjá Ólvari. Tey húsini stóðu eitt sindur burturfrá eystast í bygdini. Ólvar var giftur maður og átti trí

smábæm. Bolli kemur í túnið og sær, at tað er ljós. Ein hjallur stendur hinumegin túnið. Hann klívur upp á takið á honum og hyggur inn í køkin. Hann sær, Ólavar liggur á beinkinum og roykir, við beinum upp eftir bróstinum, og konan situr undir lampuni og stoppar einar smábarnahosur. Hann klívur niðrav aftur og fer yvir móti hoylðuni, sum er bygd upp í endan av húsunum, trillar seg fram at hurðini og smýgur sær ljóðliga inn. Varliga klívur hann upp í erva og grevur seg niður í hoyggið, soleiðis at hann kann síggja til dymar. So leggur hann seg at bíða, til fólk fer til songar.

Hjartað hamrar í bringuni, so hann skelvur, blóðið tippir í tungum dukum í tinninginum, og tað dansa ljósar flingrur fyri eygunum á honum. Hann bítur tenninar saman og trýstir fast um eina eldførisdós, hann hevur í nev-anum.

Ímeðan ganga lóturnar.

Men uttan um hann er tað stilla myrkið, og í hesum stilla myrkrinum hoyrir hann ein seyð standa og eta hoygji og mýs ganga og fjasa. Hetta rørir við hjartað á honum og manar hann til frið, andadrátturin spekist, tað trúna andlitið kemur aftur í rættlag og takið um eldþrisdósina loysnar. Tá ið hann hevur ligið nakað, krýpur hann uppundan og út til rimarnar at

hyggja út. Nei, enn var ljós í hvørjum húsi. Hann leggur seg aftur. Men hugurin til at seta eld á húsini minnar, og hann hevur næstan hug til at rýma burtur hiðani, rýma og rýma, bæði frá hesum og øllum, eisini frá sær sjálvum. Men so var omman aftur har: „Hevni meg og hevni teg,“ segði hon. Tann sjórikna tíkin kom fram fyri aftur, og skortar, sum stungu seg út undan neystunum og flentu.

Meðan hann lá soleiðis og stríddist við at øsa seg sjálvan upp aftur, kom tyngd á hann. Eldførisdósin í nevanum verður til ein snældupinn, myrkið rundan um hann til skýming í roykstovuni í bóndans garði, hann situr og heldur á snældum, meðan bóndin vindur saman. Roykurin úr hoynum verður til drýlar, ið liggja útiá og baka. So kemur ein hvítur eingil fljúgvandi við einum lítlum smádreingi í kneppinum, einum smádreingi, sum grætur, og leggur í fangið á honum. So sær hann stovuhurðina fara upp, og nógvar hvítar einglar koma inn og flúgva allastaðni undir loftinum. Og í skýmingini undir einglunum sita bóndans bæm, bóndin og hann eru so svørt. Tá reisir hann seg upp og skal rópa: „Gev mær veingir, gev mær veingir,“ men hann fær ikki rópað, tí tann lítil smádrongurin heldur fyri munnin á honum. So alt í einum sær hann, at tað er ikki

tann lítil smádrongurin, men tað er tann sjórikna tíkin, sum hálvrotin og ræðulig liggur oman á honum. Hann brýst í villari ræðslu at sleppa upp undan henni og vaknar sveittur og uppskakaður. Aftur krýpur hann út til rimarnar og hyggur út. Tá er einki ljós í bygdini.

Spakuliga smoyggir hann sær niður av hoynum og út á geilar. Tað var eisini myrkt hjá Ólvari. So fer hann inn aftur og steðgar framman fyri hoynum.

Nú kendi hann, at tað fór at vera eitt tungt tak at seta eld á, tað beyð honum ímóti. Tivandi støðgaði hann eina løtu og royndi at hugsa aftur um ta sjóriknu tíkina, um tað, at nú hevði hann ligið her og bíðað so leingi, og nú vóru líkindini komin til at hevna seg: bygdin svav, og longu áðrenn fólk varnaðist brandin, hevði hann tríð at vera komin heim og til songar. Dvøljandi stingur hann hondina í lumman eftir dósin, meðan hann skelvur, so tenninar ringla, og kalda-sveittin slær út um hann. Men eingin dós var í lummanum. „Á, tað var so við, hann hevði ligið við dósin í hondini uppi á hoynum. So var at fara upp aftur eftir henni, meðni, hann fann hana nokk aftur.“ Men hann varð standandi og fór ikki, tað var sum hann orkaði ikki, hann fekk ørlisi og mátti hella seg aftur at hoynum og hvíla. Skuldi hann fara avstað aftur hiðani

og einki gera, onga hevnd fáa yvir Ólavar? Og um hann setti ikki eld á, hvat annað kundi hann gera her inni? Hann trillar seg yvir at seyðinum og tekur um nøsina á honum; skuldi hann taka og kvala hann, so Ólavar fann hann deyðan um morgunin? Nei, tá ið hann føldi henda heita mjúka seyðin, sum óttaleysur læt hann taka seg, orkaði hann ikki tað heldur. Hví skuldi hann eisini pína eitt sakarleyst kriatúr fyri tað, ið Ólavar hevði gjørt? Hann setir seg á gólvið at kína seyðinum, leggur kjálkan inn á vangan á honum.

Tá fer hurðin spakuliga upp, og eitt kemur inn. Bolli strívar, sum hann situr, hárið reisir seg, og blóðið brúsar til høgdið. „Bolli, er tú her?“ talar hetta varliga. Tað var Jákup, ið komin var at leita.

„Ja, eg eri her.“

„Eg grunaði tað. Hvat ger tú her?“

Tá var Bolli so móður av hesum, hann hevði havt fyrri, at hann orkaði ikki annað enn at siga sum var: „Eg havi sitið her, tí eg ætlaði at seta eld á húsini hjá Ólvari.“

„Jesus eigi teg, versonurin, kom heim við mær og ger ikki feigðina um teg.“

„Ja, eg skal koma, eg skal ikki leggja hondina eftir meg her.“ So fóru teir.

Bolli kendi seg so væl við at vera úti aftur og einki hava gjørt, tað var sum at vera kcmín úr vanda. Og hetta, at hann hevði sagt satt, tað var ein hvíld. Annars visti Bolli so lítið um at siga satt, líka frá barnsbeini hevði hann lært at hjálpa sær við lygn, antin hann leyg ella ikki, hugsaði hann ikki um, men var vanur at siga sum best fyri at redda seg í hvørjum føri og helst dylja sannleikan. Meðan teir ganga tígandi niðanefir, er tað fyri honum, sum tann frá einum hægri stað sær inn yvir sína gingru lívs-gøtu og varnast, hvussu skitin hon er, og hvussu tung hon í grundini hevur verið at gingið. Tá stóð so greitt fyri honum, hvussu móður hann hevði verið av at liva so, og í kvøld hevði hann verið so troyttur, at hann orkaði ikki meir, hann hevði sagt satt, tí hann orkaði ikki at lúgva.

Jákup gekk og var so glaður, tí Bolli hevði ikki gjørt nakra vanlukka. Men tilburðurin var so óvanligur, at hann dugdi ikki at taka hann, visti hvørki, hvat hann skuldi hugsa ella siga, tí tagdi hann.

Tá ið teir koma inn, situr Gamla framman fyri seingini hjá dóttirini. Báðar sita og deila inn á tey skarnsvættir, sum í hesari bygd búðu. Men tá ið Bolli sigur teimum, hvat hann hevði verið úti til í kvøld, og at hann kortini ikki hevði

gjørt nakað, verða tær eisini glaðar, og tað fellur eitt tigandi álvara yvir øll. Orð áttu tey eingi, hetta vóru ikki fólk, ið dugdu at lata seg upp, men tey sótu og kendu seg saman, kendu, at tey vóru hvørt øðrum nær og saknaðu ikki orð.

Húsfólkið visti um tilgongdina við postanum. Tí gamla manninum hevði tókt synd í teimum og hevði borið eini avroðniðan, hevði so sagt alla tilgongdina.

Um kvøldið tá ið tey vóru lógst, lá Bolli og hugsaði um Gud. Fyrr hevði hann hildið Gud verið har burturi og ov gríman fyri seg og sínar líkar at komið at. Nú sá hann, at Gud var nær, og tann einasti, ið hevði tokka til hatifuglin.¹⁵ Bolli lá og var stillur fyri Gudi og sovnaði mestsum í einari nýggjari veröld.

Morgunin eftir lovar hann lyfti, áðrenn hann fer upp: Nú skal hann liva lívið við spekt.¹⁶ Og tá ið hann fer frá húsum eftir torvi, biður hann Jesus fylgja sær og er tryggur og glaður. Hann sær heimin stóran og fær hug til at rætta ryggin og bera hævdið hægri. Nú fer hann út at liva av nýggjum, eitt lív við Gudi. Hann kennir, tað er eitt roysni, og heldur tað vera stuttligt.

Tá ið hann kemur oman til neystini, er einki fólk har. „Skittur í teir“, hugsar hann „nú helt

eg rætt, teir vóru her, so skuldi eg víst teimum, hvat teir skuldu vunnið á mær.“ Nei, hesa ferð fekk Bolli ikki høvi til at gera roysni, og so fór hann eftir torvinum.

Tað gingur fleiri dagar, ið Bolli fekk ikki høvi til at gera roysni; tí tað kom óveður, so fólk flokkaðist ikki saman. Og tað var eingin í bygdini, sum gekk og argaði einsætur. Tann fyrsta dagin helt Bolli á við sínum roysnishuga. Hann smábað, treiv í at syngja og fyrbar sær bilsni teirra argandi, tá ið hann fór at støðga hjá teimum, bjóða teimum til tals í sínum nýggja spakføra lagi og láta sum einki.

Men næsta óveðursdagin taldi roysnishugurin ikki; tá fánaði hann burtur til einkis. Tað var eisini ein ræðuliga tungur og keðiligur gerandisdagur fram móti jólum, einans ein grá og køld hálvaskýming frá morgni til kvølds, við glaðustroki og rennikava. Bolli gekk „egg-sjúkur“ og dartaði út og inn í Grágerði leiddur av yrkisloysi og húsamønsni; einki menniskja hevði hann at hyggja inn til, og eingin kom á gátt hjá teimum. Tá stingur tað í hann at fara vesturum at leita eftir reka: „Tað er ikki farandi“, søgdu húsfólkini, „móti nátt og í hesum veðrinum.“ Jú, hann skuldi vera skjótur aftur. So fór hann.

Tá ið hann kom vestur, hoyrði hann skot, so

har var fólk. Tað var tað vanliga, at sovorðnar dagar gingu teir ungu um strendurnar og skutu fugl, ið dreiv fyri veðrinum inn í brimið. Hann sær tríggar menn standa undir einum skorti og handla eina æðu, teir hava fingið. Bolli hugsar, hann skal halda seg frá teimum, og fer longur suður. Tá sær hann ein planku í fjøruni og bindur ann við hann, fær ein bandstubby á hann, men orkar ikki at fáa hann niðanfrá. „Á, eg biði teir koma og taka hondina í við mær, teir siga ikki meira enn nei.“ Jú, tað var gaman í, teir komu beinanvegin; men tá ið teir hava fingið plankan niðanfrá, bera teir tað so í band, at teir fáa skumpað Bolla í ein hyl, og so fóru teir læandi sín veg. Bolli kom uppafur og helt aftan á teim við gróti og stórum orðum; men hvat tjenti tað, hann orkaði ikki at renna í einum sovorðnum karmi. Tá var skumlað¹⁷ so nógv, at teir triggir fóru heim og bóru tey stuttligu tíðindi til bygdar, at Jóannes á Garði hevði koyrt Bolla í ein hyl vestanfyrir. Fólk læði: „Á tú, Jóannes, at tú tordi, hann kundi stungið.“

Dagarnar aftaná støðgaði fólk, tá ið Bolli kom framvið, og grein. Bolli hugdi ikki upp; tað einasta áhaldsi, hann treiv til, vóru ósagdar illbønir og smáar hevndargerðir í loyndum.

Men hann var sjúkari í huga enn nakrantíð; tí nú kendi hann seg stríðast móti Gudi við,

hann kendi, at Gud var illur, og hvørja ferð hann breytt eitt amboð, hann fann í bønnum, ella gjörði eina aðra lífla hevnðargerð, so var tað, sum Guds hevnd nærkaðist, og tað var, sum hann livdi dag um dag undir einum fjalli, ið stóð á lopi og kundi altíð rapla.

So komu jólini. Fyrsta dag fóru Grágerðisfólkini ikki í kirkju, tí tey hildu seg ikki hava nóg góð klæði, men annan dag fóru tey. Prestur prædikaði um jól, frið á jørð, sameining á jørð, og so sang kirkjufólk ið aftaná um alla ta signing, ið jólini høvdu við sær. Og Bolli sat og hugdi rundan um seg í kirkjunni. Har sótu bæði ung og gomul í sama lag og sungu. Og tey nógvu hevði Bolli ring minni um, tey høvdu argað hann tá og tá, tey høvdu læið at honum, tikið undir við øðrum, ið argaðu, ella argað sjálv. Tað taldi Bolli ikki, hann læt eyguni aftur og boygdi hævdið. „Hví letur tú tey arga meg so?“ spyr hann Gud. Tá er tað, mestsum sálmar orðini svara aftur og siga: „Gud intet ondt dig gøre vil, men al din Ve, den gør din egen Villie...“ „I Troen søg dit Hjertes Ro... So blotnaði Bolli aftur. Hann hevði skuldina sjálvur, hann skuldi taka betri partar fyri seg. Og tá ið kirkjugongan var liðug, fór Bolli aftur at húsum við tí føstu ætlan at liva eitt lív í spekt. Bolli var orðalítil og spakførur allar dagin,

og tá ið skýmingin kom, setti hann seg við eld-in, tók sonin á knøini og murreði jólasálmar fyri honum.

Tað var kavi. Dansiboð fóru um bygdina, og menn gingu fullir og leiddust um geilarnar, støðgaðu av og á, slógu ring og kvóðu kempurørindir. Bolli lætst ikki um vón; hann bert sang jólasálmar fyri soninum.

Tað var fyrstaður í Grágerði og bendlaður skorsteinur. Um kvøldið, meðan nátturðapotturin hekk uppiyvir og kókaði, fór alt í einum at renna so nógv vatn niður yvir eldin. Bolli fer at hyggja, hvat hetta er, og sær, at tað er stungið aftur í skorsteinin. So fer hann út; tá sær hann spor í kavanum á takinum, og eitt kavaknetti er lagt oman á skorsteinin. Hann fer upp, sáttligur og spakur, nú skal hann taka tað við toli. Men áðrenn hann fær tikið knettið, var tað bráðnað so nógv, at tað datt niður ígjøgnum. Bolli hoyrði eitt róp niðri undir og skundaði sær niður aftur. Tá ið hann kom inn, sat konan undir barninum hjá teimum, tað hevði brent seg og græt so eyrnkliga. Tá ið kavaknettið datt niður, varð pottalokið skeiklað, og ein skvampur komin á barnið, sum sat og hálskvav.

Tá fór tað sum eldur til hævdið á Bolla, hann brendi á dyr. Skuldu teir nú ikki geva honum frið inni í húsunum heldur. Hann helt niðan

undir ein heyggi uppi undir gørdunum eftir slóð í kavanum, har lógu ivaleyst skálkarnir og bíðaðu eftir at síggja, hvat ið stóðst av teirra skálkagerð. Jú, har lógu tveir dreingir. Tá ið teir sóu, at Bolli kom, tóku teir til beinini omaneftir og Bolli aftaná. Tað var langt til næsta hús, og tað dró saman. Nakað niðri legði annar drongurin framum, og Bolli rann fram á hin. Tá ið drongurin sá, at hann bar ikki undan, vendi hann sær og skuldi taka ímóti Bolla, tá ið hann kom; men tað vóru ikki vegir til, hann fekk ein leðrara,¹⁸ so hann fall við fyrsta høggi. Og Bolli var so óður, at hann legðist á hann og meisladi hann illa. Men hin drongurin hevði fingið róp í, at Bolli var lagstur á tann og tann uppi í bønnum, og har fór ein mannamúgva frá húsum beinanvegin. Tá ið Bolli hyggur upp aftur og skal ganga frá manninum, sum liggur og bløðir nasablað í kavanum, er hann í einum mangardi. Tann fyrsti, ið legði fram at honum, var Ólvar. Tá ið Bolli sá tað, var hann ikki seinur á føti, hann gav honum eitt traðk uppfyrir røramar, so hann skar í eitt róp og bognaði niður í kavan. Og so dró Bolli knívin. „Tað skulu tit vita“, rópti hann, „at eg brúki knív, koma tit nær so nær!“ Og tað var eingin, ið legði fram á hann.

Tá kom ein maður oman undan Grágerðis-

húsunum. Tað var Jákup. Hann kemur til teir og sigur fast og álvarsamt: „Tað má eg siga, at hetta er ein vøkur jólahøggríð, tit hava hildið í kvøld, at hava gjørt tykkum inn á okkum, sum sótu sakarleys inni hjá okkum sjálvum, og elvt tað, at barnið hevur brent seg heilsuleyst. Tað er ein illavorðin ungdómur, ið veksur upp her í bygdini.“ „Barnið brent seg heilsuleyst“, mutlaði gjøgnum flokin, andlitini tognaðu, nevarnir fóru í buksulummamar, og teir vendu oman aftur. Annar av teimum jarðløgdu gekk sjálvur, men Ólvar máttu teir bera; hann lá við jammur og ringdist á vøllinum.

Barnið var skáldað, men tí stóð til bót. Ólvar var verri farin, hann fekk langa sjúkralegu, men kom so upp aftur at ganga.

Nú hevði Bolli fingið hevnd; men hevndin fall honum illa. Tí nú var Gud grummur. „Hevndin er mín!“ segði hann og tók eina øgliga hond í bringuna á Bolla, so Bolli skalv í ræðslu og fekk svávluroyk í nasarnar. Og so hoyrdest tað ein dagin, at Ólvar skuldi stevna, Bolli skuldi í bolt og jarn.

Tá misti Bolli svøvnin, og húsfólkið mátti goyma at honum bæði nátt og dag, tí so undarligt hevði hann á munni. Um tjúgundaleitið sannspurdist í bygdini, at sakarnál skuldi standast av bardaganum á jólum, Ólvar hevði

fingjöð mein fyrri lívstíð. Náttína eftir lá Bolli og gjörði sér at sova, inn til það kom nakað út móti morgni, so snikti hann seg av seingini. Hann hevði gjørt upp: Menniskjuni kendi hann; undir teirra dóm vildi hann ikki, tá heldur undir Guds dóm. Og so læt hann hurðina upp og fór

út í myrkrið. Villur av ræðslu rann hesin maðurin. Aftanfyri hann var menniskjans dómur, yvir særkendi hann Guds dóm og frammanfyri var það svartá bergið vesturi á Skúta. Og hati-fuglurin valdi það svartá bergið.

1) læt illa at	10) torvúðini
2) igil er eitt ávíst dýr	11) floksuni
3) so ring av gíkt	12) mól
4) gav henni eitt síndur	13) bann
5) høvdini	14) skomm
6) persónur, ið sær óglaður út í andliti	15) syndabukkin
7) eitt ódjór	16) sáttliga
8) arga	17) skýmt
9) at bendsla er at vevja band tvørtur um okkurt	18) eitt slag